

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА І РЕСТАВРАЦІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
«   »   2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКА КОМПОЗИЦІЇ

для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

Київ – 2023

Розробник: Зайцева Вероніка Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Зайцева Вероніка Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 9 від «24» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри
декоративного мистецтва і реставрації _____ Алла РУДЕНЧЕНКО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

«12» вересня 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми
023.00.01 «Образотворче мистецтво» _____ Вероніка ЗАЙЦЕВА

Робочу програму перевірено
«15» вересня 2023 р.

Заступник декана
з науково-методичної та навчальної роботи _____ Алла ТАРАННИК

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
Вид дисциплін	Обов'язкова			
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська			
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120			
Курс	1		-	
Семестр	1	2	-	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1	-	-
Обсяг кредитів	2	2	-	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	60	-	-
Аудиторні	28	28	-	-
Модульний контроль	4	4	-	-
Семестровий контроль	-	-	-	-
Самостійна робота	28	28	-	-
Форма семестрового контролю	залік	залік	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – розвиток професійних навичок та композиційного мислення для самостійного творчого вирішення завдань в художній діяльності.

Завдання курсу:

- надати знання теоретичних основ дисципліни «Практика композиції»;
- навчити практичних навичок роботи над композицією;
- розвинути композиційне мислення, що є необхідним для творчої діяльності в усіх видах образотворчого мистецтва

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

- ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- СК 1. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.
- СК 3. Здатність використовувати знання та практичні навички з сценографії з метою найвиразнішого розкриття концепції і змісту драматичного твору та його художнього втілення.
- СК 9. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: різноманітних прийомів, методів роботи над практичними завданнями з використанням особливостей національних традицій школи образотворчого мистецтва.

Практичні навички і вміння:

- володіння навичками візуального сприйняття і створення предметно-

просторових композицій; здатність виконувати з натури, по пам'яті та за уявою композиційні твори; здатність виконувати самостійну роботу в різних жанрах образотворчого мистецтва, використовуючи знання виражальних засобів «Композиції»;

- здатність використовувати у практичній діяльності досвід світового та вітчизняного візуального мистецтва, методів та авторських прийомів провідних художників; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію.

Результати навчання:

- РН 3. Володіти інноваційними методами та технологіями роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).
- РН 10. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.
- РН 14. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; дотримуватися принципів академічної доброчесності; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у мистецьку практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези.
- РН 15. Планувати професійну діяльність у сфері образотворчого і декоративного мистецтва, реставрації відповідно до потреб і запитів суспільства та ринку.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовний модуль I. Методи стилізації в композиції							
Тема 1. Стилiзація в натюрморті	14			14			
Тема 2. Творча робота стилізація автопортрета	28						28
Тема 3. Стилiзація пейзажу	14			14			
<i>Модульний контроль</i>	4						
Разом	60			28			28
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>							
<i>Усього</i>	60			28			28
Змістовий модуль II. Засоби й принципи формальної композиції							
Тема 1. Формалізація об'ємно-пластичних та колористичних мотивів	14			14			
Тема 2. Асоціативна формальна композиція	14			14			
Тема 3. Творча робота на вільну тему	28						28

<i>Модульний контроль</i>	4						
<i>Разом</i>	60			28			28
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>							
<i>Усього</i>	60			28			28

5. Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль I. Стилізація натюрморту
Практичні заняття

Тема 1. Стилізація в натюрморті (14 год.)

Академічний живопис. Формат – 60*80.

Мета: навчити прийомам створювати композиції «від плями», стилізувати предмети та композиційно вдало розміщувати їх у заданому форматі; розвинути просторове мислення та образну уяву, вміння глибше і впевненіше відчувати форму.

Завдання: З представлених предметів скомпонувати гармонійний натюрморт, вирішити його в тоні та зробити серію ескізів в різних форматах (квадрат, вертикаль, горизонталь). З ескізів обрати найкращий варіант та вирішити його в кольорі. Створити обраний натюрморт на заданому форматі в техніці олійного живопису.

Студенти мають звернути увагу на найбільш важливі прийоми досягнення стилізації в натюрморті, а саме:

1. Можна перебільшувати природну форму, довівши її до максимальної гостроти, наприклад, гранично округляти глечик, активно витягнути подовжену форму предмета, підкресливши пластику за допомогою контрасту світлотіні.

2. Один і той же об'єкт в композиції може сприйматися з декількох точок зору, наприклад, основа глечика зображується фронтально, а шийка – розвернута, неначе на нього дивляться зверху.

3. Якщо необхідно показати перспективу в натюрморті, то робити це потрібно достатньо умовно. Уникаючи вихоплених з дійсності натуральних ракурсів потрібно перетворювати їх на виправдані, композиційно осмислені розвороти форми. Всі прийоми повинні працювати на виявлення виразності композиції і предметів в ній.

4. Можна пересувати предмети в композиції, міняти їх місцями, збільшувати або зменшувати їх кількість, вводити додаткові об'єкти, головне – зберегти суть і характер постановки.

5. До пошуку колірних варіантів слід підійти обдуманно. Потрібно зберегти колорит даної постановки повністю, міняючи при необхідності тональні відношення.

Жанр натюрморту найбільш характерний і багатообразний в плані вивчення ознак стилізації. Історія світового та вітчизняного мистецтва дає нам безліч різноманітних по своїй стилістиці зразків натюрморту.

Розглянемо, як вирішували ці питання художники, що працювали в декоративній манері. Представники кубізму (П. Пікассо, Же. Брак) прагнули

утвердити нові методи передачі простору і форми, використовуючи аналітичний спосіб зображення предметів розкладанням їх на прості геометричні об'єми, «розкриваючи» їх внутрішню структуру. Переглянемо гру рефлексів в натюрмортах К. Петрова-Водкіна. Світлі, легкі і радісні, в них - безпосередність художнього сприйняття світу і стилізація природи художником.

Ознайомимось з серією лаконічних натюрмортів Д. Моранді, в яких художник прагнув до чистоти простих форм, максимально спрощуючи предмети. Він вважав, що навіть в найпростішому на вигляд предметі художник може досягнути вершин образотворчої майстерності і тієї глибини, яка знаходить в нашій душі миттєвий відгук.

Переглянувши серію творчих робіт художників, студенти мають почати власні творчі пошуки, створюють начерки та кольорові ескізи. Процес виконання начерків має будуватись на невід'ємному зв'язку всіх елементів зображувальної мови: композиції, тонових, пластичних, просторових та світлотіньових співвідношень. Вся система навчання предмету композиції повинна сприяти розвитку образного і абстрактного мислення студентів.

Література: основна [1,2,3,4,5]

додаткова [1, 2, 3]

Тема 3. Стилiзацiя пейзажу (14 год.)

Академічний живопис. Формат – 60*80. Полотно, олія.

Мета: навчити передавати настрій у пейзажі за допомогою кольору, закріпити знання про вплив світла на колір в пейзажному живописі; стилізувати та композиційно вдало розмістити у заданому форматі; транслювати побачений пейзаж на власну художню мову.

Завдання: Творчо підійти до вирішення пейзажу. Після знайденого вдалого графічного начерку (10-20 шт.), необхідно створити ескіз у кольорі (5 шт.), а після створити композицію в заданому форматі.

Композиція може бути досить насичена деталями або ж акцентована лише на деяких ділянках форм, які бажано виділити. В основному стилізований пейзаж будується на спрощенні деталей, акценті на характерних лініях і обрисах. Можлива кількісна зміна зображуваних об'єктів, і варіації щодо кольорової гамми. Якщо цього вимагає задум художника. На картині має відчуватись композиційна цілісність, коли жоден елемент не можна ні додати, ні вилучити, не змінивши загального враження.

Для вирішення композиції пейзажу важливо обрати точку зору, розмістити горизонт. Залежно від того, з якої висоти і з якої точки зору взятий горизонт, по різному будуть сприйматись зміст, сюжетний центр та окремі деталі.

Література: основна [1,2,3,4,5]

додаткова [1, 2, 3]

Критерії оцінювання рівня виконання практичного завдання:

1. Оригінальність композиції - 2 б.

2. Композиційна рівновага - 2 б.
  3. Повнота обсягу виконання - 2 б.
  4. Якість виконання - 2 б.
  5. Виявлення творчого підходу - 2 б.
- Всього: 10 б. + 1 б. відвідування.

Змістовний модуль II. Засоби й принципи формальної композиції

Тема 1. Формалізація об'ємно-пластичних та колористичних мотивів

(14 год.)

Академічний живопис. Формат – 50*70. Полотно, олія.

Мета: знайти переконливий художньо-образний вираз стану природи за допомогою кольору, закріпити знання про вплив колір в живописній композиції; формальна композиція з вибраними станами передбачає проведення детального аналізу їх смислового змісту.

Завдання: Творчо підійти до вирішення асоціативно-формальної композиції. Необхідно створити ескізи композиції у кольорі (5 шт.), а після створити композицію в заданому форматі.

На основі змістовного аналізу різних станів природи виявити найбільш суттєві та значущі для їх наочно-образного уявлення якості, властивості, ознаки та характеристики та визначити необхідні художньо-композиційні засоби та принципи для їх візуального вираження.

Робота з обраними станами передбачає проведення детального аналізу їх смислового змісту.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1, 2, 3]

Тема 2. Асоціативна формальна композиція. (14 год.)

Академічний живопис. Формат – 50*70. Полотно, олія.

Мета: знайти переконливий художньо-образний вираз стану людини за допомогою кольору, закріпити знання про вплив колір в живописній композиції; формальна композиція з вибраними станами передбачає проведення детального аналізу їх смислового змісту. Опанування формально-композиційних принципів та художньо-подібними засобами візуального вираження властивостей та станів якісно різних явищ дійсності.

Завдання: Творчо підійти до вирішення асоціативно-формальної композиції. Необхідно створити ескізи композиції у кольорі (5 шт.), а після створити композицію в заданому форматі.

На основі змістовного аналізу різних станів людини виявити найбільш суттєві та значущі для їх наочно-образного уявлення якості, властивості, ознаки та характеристики та визначити необхідні художньо-композиційні засоби та принципи для їх візуального вираження.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1, 2, 3]

Критерії оцінювання рівня виконання практичного завдання:

1. Оригінальність композиції - 2 б.
  2. Композиційна рівновага - 2 б.
  3. Повнота обсягу виконання - 2 б.
  4. Якість виконання - 2 б.
  5. Виявлення творчого підходу - 2 б.
- Всього: 10 б. + 1 б. відвідування.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль I		Модуль II	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування семінарських занять	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування практичних занять	1	14	14	14	14
Робота на семінарському занятті	10	Не передбачено навчальним планом			
Робота на практичному занятті	10	14	140	14	140
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	Не передбачено навчальним планом			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	184	-	184
Максимальна кількість балів:		184		184	
Розрахунок коефіцієнта:		184:100=1,84		184:100=1,84	

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Модуль I

Тема 2. Творча робота стилізація автопортрета (28 год.)

Розмір начерків, ескізів, етюдів: формат А4, А3, А2.

Матеріал: папір, графічні матеріали.

Розмір композиції: 60x80 см.

Матеріал: полотно, олія.

Завдання – провести пошук в Інтернеті та знайти конкурс-виставку в якій студенти бажають прийняти участь. В залежності від концепції виставки та власних побажань студента – створити графічні начерки композиції.

В індивідуальному режимі узгоджуються найкращі з знайдених композицій, після чого студент створює варіації пошуку ескізу в кольорі. Затверджені ескізи реалізуються у повноформатну композицію.

Мета даного завдання – є забезпечення всебічного розвитку студентів на базі отриманих знань та вмінь з дисципліни «Практика композиції»; спонукати

до творчості, розвитку образного мислення, фантазії, уяви та пошуку власного стилю.

Враховуючи рівень підготовки студентів – магістрів, дане завдання допоможе реалізуватись студентам та показати себе на всеукраїнському та міжнародному рівні.

Література: основна [1,2,3,4,5]

додаткова [1,2,3]

Модуль II

Тема 3. Творча робота на вільну тему (28 год.)

Розмір начерків, ескізів, етюдів: формат А4, А3, А2.

Матеріал: папір, графічні матеріали.

Розмір композиції: 60x80 см.

Матеріал: полотно, олія.

Отримавши досвід від підготовки творчих робіт до виставки в минулому семестрі, студенти проводять повторний пошук в Інтернеті та знаходять іншу платформу для виставкової діяльності. В залежності від концепції виставки та власних побажань студента необхідно створити графічні начерки композиції та ескізи в кольорі. Після чого в індивідуальному режимі з керівником узгоджуються найкращі з найдених композицій, вносяться корективи та побажання. Затверджені ескізи реалізуються у повноформатну композицію.

Мета даного завдання – є забезпечення всебічного розвитку студентів на базі отриманих знань та вмінь з дисципліни «Практика композиції»; спонукати до творчості, розвитку образного мислення, фантазії, уяви та пошуку власного стилю.

Враховуючи рівень підготовки студентів – магістрів, дане завдання допоможе реалізуватись студентам та показати себе на всеукраїнському та міжнародному рівні.

Література: основна [1,2,3,4,5]

додаткова [1,2,3]

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. Творча новизна композиційного вирішення теми – 2 б.
2. Змістові зв'язки елементів композиції – 1 б.
3. Гармонія кольорових плям – 1 б.
4. Вправність володіння технікою, загальне враження – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді виконання студентами творчої роботи на задану тему.

Критерії оцінювання модульного контролю

№ п/п	Критерії оцінювання	Кількість балів
1	Відповідність завданню (розмір, матеріал)	5
2	Композиційне рішення	5
3	Засоби стилізації	5

4	Колірне та тонове рішення	5
5	Завершеність роботи, загальне враження	5
	Всього	25

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Навчальним планом семестровий контроль з навчальної дисципліни «Практика композиції» передбачено у формі модульного контролю (заліку) у 1 і 2 семестрах, який виставляється, як сума балів за всі форми роботи протягом півріччя.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Навчальним планом семестровий контроль з навчальної дисципліни «Практика композиції» передбачено у формі модульного контролю (заліку) у 1 і 2 семестрах, який виставляється, як сума балів за всі форми роботи протягом півріччя.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Практика композиції	
1 семестр	
разом 60 год., з них: практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год.	
Змістовий модуль 1.	
Практичні заняття	Самостійна робота
1. Стилiзацiя в натюрмортi <i>10 балiв за заняття, разом – 70 балiв+7 балiв за вiдвiдування</i> <p style="text-align: right;">77 б.</p>	1. Творча робота стилiзацiя автопортрета <p style="text-align: right;">5 б.</p>
Тема 3. Стилiзацiя пейзажу <i>10 балiв за заняття, разом – 70 балiв+7 балiв за вiдвiдування</i> <p style="text-align: right;">77 б.</p>	
Разом – 154 б.	Разом – 5 б.
Модульна контрольна робота – 25 б.	
Разом – 184 б.	
Коефiцiєнт визначення успiшностi – 1,84	
Практика композиції	
2 семестр	
разом 60 год., з них: практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год.	
Змістовий модуль 2.	
Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Формалiзацiя об’ємно-пластичних та колористичних мотивiв <i>10 балiв за заняття, разом – 70 балiв+7 балiв за вiдвiдування</i> <p style="text-align: right;">77 б.</p>	1. Творча робота на вiльну тему <p style="text-align: right;">5 б.</p>
Тема 2. Асоцiативна формальна композицiя <i>10 балiв за заняття, разом – 70 балiв+7 балiв за вiдвiдування</i> <p style="text-align: right;">77 б.</p>	
Разом – 154 б.	Разом – 5 б.
Модульна контрольна робота – 25 б.	
Разом – 184 б.	
Коефiцiєнт визначення успiшностi – 1,84	

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Декоративно-ужиткове та образотворче мистецтво. Історія, теорія, практика: Збірник наукових праць. Випуск 4. Львів, 1993.
2. Зайцева В. І. Практика композиції: навчальний посібник. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 116 с.
3. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2004. 304 с.
4. Попов М. Т. Альбом: рисунок, живопис. Київ : ТОВ «Європа Прінт», 2008. 134 с.
5. Костенко Т. В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навчально-методичний посібник. Харків : ХДАДМ, 2003. 256 с.
6. Туманов І. М. Рисунок. Живопис. Скульптура: Теоретико методологічні основи комплексного навчання. Львів: Аверс, 2010. 496 с.
7. Щербина В. Г. Практична композиція. Кривий Ріг : Октан-Принт, 2008. 187с.
8. Українське народне мистецтво: Живопис / Редкол.: Заболотний В.І. та ін. Київ: Мистецтво, 1967. 186 с.
9. Яремків М. Композиція. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2005. 110 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).

Додаткова

1. Яремків М. М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посіб для вищ. навч. закл. 1 – 2 рівня акредитації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 112 с.
2. Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI-XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1983. 178 с.

Електронні ресурси:

3. Документальні фільми про художників [Електронний ресурс] URL: <http://golbis.com/pin/vse-dokumentalnyie-filmyiprohudozhnikov-1950-2005/#.VGhi859X9ni>